YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

26 päivänä toukokuuta 2005 *

Asiassa C-249/04,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka cour du travail de Liège, section de Neufchâteau (Belgia) on esittänyt 9.6.2004 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 11.6.2004, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

José Allard

vastaan

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (INASTI),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta sekä tuomarit P. Kūris ja J. Klučka (esittelevä tuomari),

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Institut national d'assurances sociales pour les travailleurs indépendants (INASTI), edustajanaan pääjohtaja L. Paeme,

— Belgian hallitus, asiamiehenään E. Dominkovits,

— Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään D. Martin,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6; jäljempänä asetus N:o 1408/71) 13 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen sekä EY:n perustamissopimuksen 48 ja 52 artiklan (joista on muutettuina tullut EY 39 ja EY 43 artikla) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty cour du travail de Liége, section de Neufchâteau -nimisessä tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa, jossa asianosaisina ovat José Allard ja Institut national d'assurances pour travailleur indépendants (jäljempänä Inasti) ja jossa on kyse "kohtuullistamismaksun" ("cotisation de modération"), joka vuoden 1985 osalta perustuu 31.3.1984 tehtyyn kuninkaan päätökseen nro 289 (*Moniteur belge* 7.4.1984, s. 4370; jäljempänä kuninkaan päätös), maksusta ja laskentatavasta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jollei 14 [c artiklasta] muuta johdu, henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia — —."

4 Kyseisen asetuksen 14 a artiklan 2 alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Tavallisesti kahden tai useamman jäsenvaltion alueella toimiva itsenäinen ammatinharjoittaja on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella hän asuu, jos hän harjoittaa osaa toiminnastaan tämän jäsenvaltion alueella — —."

5 Tämän saman asetuksen 14 d artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Edellä — — 14 a artiklan 2, 3 ja 4 kohdassa — — tarkoitettua henkilöä kohdellaan sen lainsäädännön soveltamisen osalta, joka määräytyy [tämän säännöksen] mukaisesti, niin kuin hän harjoittaisi kaikkea ammatillista toimintaansa kyseisen jäsenvaltion alueella."

Kansallinen lainsäädäntö

6 Tietyistä kuninkaalle myönnetyistä erityisvaltuuksista 6.7.1983 annetun belgialaisen lain (*Moniteur belge* 8.7.1983, s. 8939) 1 §:ssä valtuutetaan kuningas ryhtymään kaikkiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen palkattujen työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien kaikkien sosiaaliturvajärjestelmien taloudellisen tasapainon varmistamiseksi.

7 Viimeksi mainitun säännöksen nojalla tehdyssä kuninkaan päätöksessä, joka koskee tiettyjä väliaikaisia toimenpiteitä, joilla kohtuullistetaan itsenäisten ammatinharjoit-

tajien tuloja julkisten menojen pienentämiseksi ja itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaalisen aseman taloudellisen tasapainon varmistamiseksi, otetaan käyttöön "kohtuullistamismaksu" ("cotisation de modération"), joka on itsenäiseen ammatinharjoittamiseen liittyvä ylimääräinen maksu, joka peritään itsenäisiltä ammatinharjoittajilta, mikäli heidän itsenäisen ammatin harjoittamisesta saamansa tulot vuosina 1984, 1985 ja 1986 ovat suuremmat kuin vuonna 1983.

8 Kuninkaan päätöksen 7 §:n nojalla Inastin tehtäväksi annettiin tämän maksun laskeminen ja sen periminen.

9 Lisäksi sosiaalisia säännöksiä sisältävän 22.1.1985 annetun taloudellisen tilanteen parantamiseen liittyvän lain (*Moniteur belge* 24.1.1985, s. 699) 11 §:ssä säädetään, että kuninkaan päätöksen nojalla perittyjen maksujen tuotto osoitetaan itsenäisten ammatinharjoittajien vanhuuseläkkeiden ja jälkeenjääneiden eläkkeiden järjestelmään.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Belgian kansalainen José Allard asuu Belgiassa ja harjoittaa itsenäistä ammattitoimintaa sekä Belgiassa että Ranskassa. Inasti on vaatinut häntä maksamaan vuosilta 1984 ja 1985 kohtuullistamismaksua.

11 Koska Allard kieltäytyi maksamasta tätä maksua, Inasti kääntyi tribunal de travail d'Arlonin puoleen, ja kyseinen tuomioistuin velvoitti 5.12.2000 Allardin maksamaan tämän maksun.

12 Allard teki tällöin valituksen ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle. Allardin mukaan Inasti oli menetellyt virheellisesti ottaessaan huomioon Allardin Ranskasta saamat tulot laskiessaan vuodelta 1985 maksettavan maksun määrää. Niinpä Allard vaati tämän määrän alentamista.

13 Näissä olosuhteissa cour du travail de Liège, section de Neufchâteau on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Ovatko — — neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 13 artikla ja sitä seuraavat artiklat esteenä sille, että — — kuninkaan päätöksen — — mukaisen kohtuullistamismaksun kaltaisen maksun määrä vahvistetaan siten, että itsenäisen ammatin harjoittamisesta saatuihin tuloihin katsotaan kuuluvaksi tulot, jotka itsenäinen ammatinharjoittaja on saanut muun kuin sen jäsenvaltion alueella, jossa maksu määrätään, harjoitetusta ammattitoiminnasta silloin, kun itsenäinen ammatinharjoittaja ei voi tämän maksun suorittamisen perusteella vaatia mitään sosiaaliturvaetuutta tai muuta etuutta tältä valtiolta?

2) Eivätkö Euroopan yhteisön perustamisesta 25 päivänä maaliskuuta 1957 tehty Rooman sopimus ja erityisesti sen 39 ja 43 artikla (aikaisemmin 48 ja 52 artikla) ole esteenä sille, että tällä perusteella laskettu maksu määrätään sellaisten itsenäisten ammatinharjoittajien maksettavaksi, jotka käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen?"

Ensimmäisen kysymyksen arviointi

14 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee yhteisöjen tuomioistuimelta, ovatko asetuksen N:o 1408/71 13 artikla ja sitä seuraavat artiklat esteenä sille, että jäsenvaltiossa kannetaan "kohtuullistamismaksun" kaltainen maksu sellaisen itsenäisen ammatinharjoittajan kokonaistulojen perusteella, joka asuu kyseisen valtion alueella mutta joka samanaikaisesti harjoittaa itsenäistä ammattitoimintaa sekä asuinjäsenvaltion alueella että jonkin toisen jäsenvaltion alueella.

15 Sekä ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen sisällöstä että ensimmäisen kysymyksen sanamuodosta ilmenee, että kansallisella tuomioistuimella on epäilyjä siitä, sovelletaanko asetusta N:o 1408/71 maksuun, jonka kantamisen vastikkeeksi ei anneta oikeutta mihinkään etuuteen, ei sosiaaliturvaetuuteen tai mihinkään muuhunkaan etuuteen. Kansallinen tuomioistuin nimittäin katsoo, että kohtuullistamismaksu muistuttaa pikemminkin eräänlaista "kriisiveroa" kuin sosiaaliturvamaksua, joka kuuluu asetuksen N:o 1408/71 aineelliseen soveltamisalaan, sellaisena kuin se määritellään kyseisen asetuksen 4 artiklassa.

16 Ensin on palautettava mieliin, että yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, että asetuksen N:o 1408/71 soveltamisen kannalta ratkaiseva kriteeri on se, onko maksu nimenomaisesti tarkoitettu jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän rahoitukseen. Etuuksien muodossa saatavan vastikkeen olemassaolo tai puuttuminen on tällöin yhdentekevää (asia C-34/98, komissio v. Ranska, tuomio 15.2.2000, Kok. 2000, s. I-995, 40 kohta ja asia C-169/98, komissio v. Ranska, tuomio 15.2.2000, Kok. 2000, s. I-1049, 38 kohta).

17 Nyt esillä olevassa tapauksessa ei kuitenkaan ole kiistetty sitä, että kohtuullistamismaksun tuotto osoitetaan itsenäisten ammatinharjoittajien vanhuuseläkkeiden ja jälkeenjääneiden eläkkeiden järjestelmään.

18 Tästä seuraa, että asetusta N:o 1408/71 sovelletaan kohtuullistamismaksun kaltaiseen maksuun.

19 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut, asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 1 kohdan sanamuodosta seuraa, että jollei 14 c artiklasta muuta johdu, itsenäinen ammatinharjoittaja, johon tätä asetusta sovelletaan, on vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alainen. Samoin 14 a artiklan 2 alakohdan sanamuodosta ilmenee selvästi, että kun itsenäinen ammatinharjoittaja toimii tavallisesti kahden tai useamman jäsenvaltion alueella, hän on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella hän asuu, jos hän harjoittaa osaa toiminnastaan tämän jäsenvaltion alueella (ks. asia C-242/99, Vogler, määräys 20.10.2000, Kok. 2000, s. I-9083, 19 kohta).

20 Tästä seuraa, että nyt esillä olevassa tapauksessa Allard kuuluu asetuksen N:o 1408/71 mukaan yksinomaan Belgian lainsäädännöllä perustetun sosiaaliturvajärjestelmän alaisuuteen (ks. samalla tavalla em. asia Vogler, määräyksen 20 kohta).

21 Lisäksi on todettava, että asetuksen N:o 1408/71 14 d artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että kyseisen asetuksen 14 a artiklan 2 alakohdassa tarkoitettua henkilöä kohdellaan niin kuin hän harjoittaisi kaikkea ammatillista toimintaansa kyseisen jäsenvaltion alueella (ks. samalla tavalla asia C-71/93, Van Poucke, tuomio 24.3.1994, Kok. 1994, s. I-1101, 24 kohta).

22 Niinpä henkilön, joka on ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä kuvaillussa tilanteessa ja joka samanaikaisesti harjoittaa itsenäistä ammattitoimintaa sekä Belgiassa että Ranskassa, on tämän viimeksi mainitun toiminnan osalta oltava vastaavan belgialaisen lainsäädännön alainen samoilla edellytyksillä kuin silloin, jos hän harjoittaisi tätä itsenäistä ammattitoimintaa Belgiassa (ks. vastaavasti em. asia Van Poucke, tuomion 25 kohta).

23 Tästä seuraa, että sen kohtuullistamismaksun, jonka Allard joutuu Belgiassa maksamaan, kaltaista sosiaaliturvamaksua laskettaessa on otettava huomioon Ranskassa saadut tulot.

24 Ensimmäiseen kysymykseen on näin ollen vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa edellytetään, että kohtuullistamismaksun kaltaista maksua vahvistettaessa itsenäisen ammatin harjoittamisesta saatuihin tuloihin sisällytetään itsenäisen ammatin harjoittamisen tulot, jotka on saatu jonkin toisen jäsenvaltion kuin sen jäsenvaltion alueella, jonka sosiaalilainsäädäntöä sovelletaan, vaikka tämän maksun maksamisen johdosta itsenäinen ammatinharjoittaja ei voi vaatia minkäänlaista sosiaaliturvaetuutta tai muuta etuutta tältä valtiolta.

Jälkimmäisen kysymyksen arviointi

25 Jälkimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee yhteisöjen tuomioistuimelta, ovatko perustamissopimuksen 48 ja 52 artikla esteenä sille, että kohtuullistamismaksun kaltainen sosiaaliturvamaksu kannetaan itsenäisiltä ammatinharjoittajilta, jotka käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen.

26 Heti aluksi on korostettava, että perustamissopimuksen 48 artikla, joka koskee palkattuja työntekijöitä, ei sovellu nyt esillä olevaan tapaukseen, sillä Allard on itsenäinen ammatinharjoittaja. Niinpä yhteisöjen tuomioistuimen on lausuttava ainoastaan siitä kysymyksen osasta, joka koskee perustamissopimuksen 52 artiklaa.

27 Ensimmäiseen kysymykseen annettavasta vastauksesta ilmenee, että asetuksen N:o 1408/71 asianomaisissa säännöksissä edellytetään, että Allardin tilanteessa olevien itsenäisten ammatinharjoittajien maksettavaksi kuuluvan kohtuullistamismaksun laskemisessa on otettava huomioon jossain toisessa jäsenvaltiossa saadut tulot.

28 Aluksi on palautettava mieliin, että yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut yhtäältä, että sosiaaliturva-asioissa yhden sovellettavan lainsäädännön periaatteella on tarkoitus välttää hankaluudet, joita voisi aiheutua useiden kansallisten lainsäädäntöjen päällekkäisestä soveltamisesta, ja toisaalta, että on täysin järkevää soveltaa itsenäiseen ammatinharjoittajaan tämän asuinvaltion lainsäädäntöä silloin, kun tämä harjoittaa yhtä tai useampaa itsenäistä ammattia kahden tai useamman jäsenvaltion alueella (ks. em. asia Vogler, määräyksen 26 ja 27 kohta).

29 Tämän jälkeen on todettava, että perustamissopimuksen 52 artiklan mukaan sellaiset rajoitukset ovat kiellettyjä, jotka koskevat jäsenvaltion kansalaisen vapautta sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle, ja että sijoittautumisvapauteen kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia.

30 Lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksessa lähtökohtaisesti kielletään sijoittautumisvapauden rajoituksina vain sellaiset kansalliset toimenpiteet, jotka voivat haitata perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttämistä tai tehdä niiden käyttämisen vähemmän houkuttelevaksi (ks. vastaavasti asia C-19/92, Kraus, tuomio 31.3.1993, Kok. 1993, s. I-1663, 32 kohta, Kok. Ep. XIV, s. I-177 ja asia C-55/94, Gebhard, tuomio 30.11.1995, Kok. 1995, s. I-4165, 37 kohta).

31 On kuitenkin selvää, että kun asetuksessa N:o 1408/71 saatetaan itsenäiset ammatinharjoittajat, jotka harjoittavat itsenäistä ammattitoimintaa useissa jäsenvaltioissa, kaikkien tulojen osalta yhden ainoan sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen, kyseisellä asetuksella tavoitellaan yleistä päämäärää eli työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien yhteisössä tapahtuvan vapaan liikkuvuuden turvaamista samalla kun siinä kunnioitetaan jäsenvaltioiden sosiaaliturvalainsäädäntöjen ominaispiirteitä, ja kyseisellä asetuksella pyritään parhaalla mahdollisella tavalla turvaamaan kaikkien jäsenvaltion alueella työskentelevien työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu ja estämään se, että oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen käyttäville työntekijöille aiheutuu haittoja tämän oikeuden käyttämisestä (ks. vastaavasti asia C-68/99, komissio v. Saksa, tuomio 8.3.2001, Kok. 2001, s. I-1865, 22 ja 23 kohta).

32 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen soveltaminen ei nyt esillä olevassa tapauksessa voi haitata perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttämistä tai tehdä niiden käyttämistä vähemmän houkuttelevaksi, vaan päinvastoin se myötävaikuttaa näiden vapauksien käytön helpottamiseen.

33 Niinpä kun kansallisissa toimenpiteissä, joilla nämä säännökset pannaan täytäntöön, otetaan huomioon jossain toisessa jäsenvaltiossa saadut tulot laskettaessa Allardin tilanteessa olevien itsenäisten ammatinharjoittajien maksettavaksi kuuluvaa kohtuullistamismaksua, kyseiset kansalliset toimenpiteet eivät muodosta sijoittautumisvapauden rajoituksia.

34 Kansalliselle tuomioistuimelle on näin ollen vastattava, että perustamissopimuksen 52 artikla ei muodosta estettä sille, että kohtuullistamismaksun kaltainen maksu, joka on maksettava asuinjäsenvaltiossa ja jota laskettaessa otetaan huomioon jossain toisessa jäsenvaltiossa saadut tulot, kannetaan itsenäisiltä ammatinharjoittajilta, jotka harjoittavat itsenäistä ammattitoimintaa näissä kahdessa jäsenvaltiossa.

Oikeudenkäyntikulut

35 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, 13 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa edellytetään, että 31.3.1984 tehdyn kuninkaan päätöksen nro 289 perusteella kannettavan kohtuullistamismaksun kaltaista maksua vahvistettaessa itsenäisen ammatin harjoittamisesta saatuihin tuloihin sisällytetään itsenäisen ammatin

harjoittamisen tulot, jotka on saatu jonkin toisen jäsenvaltion kuin sen jäsenvaltion alueella, jonka sosiaalilainsäädäntöä sovelletaan, vaikka tämän maksun maksamisen johdosta itsenäinen ammatinharjoittaja ei voi vaatia minkäänlaista sosiaaliturvaetuutta tai muuta etuutta tältä valtiolta.

2) **EY:n perustamissopimuksen 52 artikla (josta on muutettuna tullut EY 43 artikla) ei muodosta estettä sille, että kohtuullistamismaksun kaltainen maksu, joka on maksettava asuinjäsenvaltiossa ja jota laskettaessa otetaan huomioon jossain toisessa jäsenvaltiossa saadut tulot, kannetaan itsenäisiltä ammatinharjoittajilta, jotka harjoittavat itsenäistä ammattitoimintaa näissä kahdessa jäsenvaltiossa.**

Allekirjoitukset